

JUSTITSMINISTERIET

Civil- og Politiafdelingen

Dato: 2. december 2011
Dok.: 290396

UDKAST TIL TALE

Samråd i Udvalget for Forretningsordenen om spørgsmål 1 om PET- Kommissionens beretning - 7. december 2011

Samrådsspørgsmål A:

”Under et kommende samråd ønskes en uddybning af svaret på spørgsmål nr. 1 vedrørende PET-kommissionens beretning.”

[Indledning]

1. Indledningsvist vil jeg gerne takke udvalget for invitationen til at komme her i dag og uddybe et skriftligt svar, som jeg tidligere har afgivet om et af de kritikpunkter, der var rejst i udvalgets 2. udkast til beretning om PET-kommissionens beretning.

På sin vis er det en lidt ejendommelig situation at befinde sig i som justitsminister – at blive inddraget i Folketingets overvejelser om, hvordan tinget skal reagere på resultatet af en undersøgelseskommission, der har haft til opgave at undersøge bl.a. Justitsministeriet.

Det ligger selvfølgelig i den procedure, der er fastsat i forretningsordenen for Folketingets opfølgning på beretninger fra en undersøgelseskommission, at en minister i visse tilfælde skal have mulighed for at kommentere udvalgets kritikpunkter. Hvis Udvalget for Forretningsordenen således overvejer at søge et ministeransvar gjort gældende, skal vedkommende

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

minister – altså den minister, hvis forhold undersøges – have lejlighed til at redegøre nærmere for sine synspunkter i et møde med udvalget.

Men det er jo ikke den situation, der er tale om i dag. PET-kommissionens beretning vedrører som bekendt ikke min tid som justitsminister.

Baggrunden for, at jeg er i samråd i dag, er derimod, at udvalget ønsker en uddybning af den besvarelse, som jeg tidligere har afgivet. Og det vil jeg naturligvis gerne være behjælpelig med.

Men det siger selv, at det ikke ligger naturligt i min rolle at give råd om, hvilke reaktioner PET-kommissionens beretning bør give Folketinget anledning til.

Særligt som justitsminister bør jeg være overordentlig tilbageholdende med at udtale mig, eftersom PET-kommissionen – som nævnt – bl.a. har undersøgt Justitsministeriets rolle. Min besvarelse i dag vil derfor – i lighed med min skriftlige besvarelse af spørgsmål 1 – tage udgangspunkt i, hvad PET-kommissionen er kommet frem til om det rejste spørgsmål.

[Udvalgets spørgsmål 1 af 13. oktober 2011]

2. Det spørgsmål, som udvalget ønsker uddybet, har følgende formulering:

”Der bedes redegjort for PET-kommissionens behandling af det rejste kritikpunkt om, at PET med Arne Nielsens hemmelige instruks af december 1968 fortsatte registrering på grundlag af lovlig politisk virksomhed, jf. første pind i opregningen af kritisable forhold i udvalgets beretningsudkast afsnit 2.1 (UFO alm. del – bilag 2).”

Justitsministeriets skriftlige svar fra den 24. oktober på spørgsmålet kan koges ned til to hovedpointer. For det første: hverken flertallet eller mindretallet i PET-kommissionen udtrykker den kritik, som der var lagt op til i

udkastet. For det andet: det vil dermed savne grundlag i PET-kommissionens beretning, hvis Folketinget udtaler den pågældende kritik.

For at forstå baggrunden for disse to pointer, tror jeg, at det kan være nyttigt at trække nogle centrale punkter fra bind 3 i PET-kommissionens beretning frem her i dag.

[Regeringserklæringen af 30. september 1968]

3. Det fremgår af Kommissionens beretning, at regeringserklæringen af 30. september 1968 var et politisk kompromis mellem Venstre, Det Konservative Folkeparti og Det Radikale Venstre. Med erklæringen ville man skabe offentlig ro om efterretningstjenesterne og deres politiske registreringer.

Regeringserklæringen fik imidlertid også betydning som ny retningslinje for PET, da den blev føjet til den eksisterende instruks for tjenesten.

I regeringserklæringen blev det fastslået, at man ikke længere måtte registrere alene på grundlag af lovlig politisk virksomhed.

[Justitsministeriets notat af 14. september 1968]

4. For at forstå betydningen af regeringserklæringen er det vigtigt at forstå dens sammenhæng med Justitsministeriets notat af 14. september 1968.

I et fortroligt notat fra 14. september 1968 – og dermed før regeringserklæringen blev afgivet – præciserede Justitsministeriet således rækkevidden og konsekvenserne af den kommende regeringserklæring.

I notatet er der oplyst fire generelt formuleret kategorier af danske statsborgere, der fortsat kunne registreres. Et eksempel er pkt. 3, der omhandler ”*personer, der enkeltvis eller som medlemmer af grupper eller organisationer udøver virksomhed, der har til formål eller er egnet til at forårsage uroligheder eller at omstyrte eller undergrave den lovlige samfundsorden.*” Notatet er optrykt i sin fulde ordlyd i PET-kommissionens beretning bind 3, s. 316-17.

5. PET-kommissionen har i sin beretning behandlet spørgsmålet om, hvilken status Justitsministeriets notat af 14. september 1968 kan tillægges.

Fem dage før regeringserklæringen blev afgivet, blev notatet forelagt for Regeringens Sikkerhedsudvalg, som bestod af ministre fra alle tre regeringspartier. De pågældende ministre blev altså orienteret om notatet – og dermed om Justitsministeriets tolkning af regeringserklæringen.

På et møde i Embedsmændenes Sikkerhedsudvalg i oktober 1968 betegnede Justitsministeriets daværende departementschef notatet som ”et udtryk for regeringens politik” og som ”retningslinjer” for PET’s fremtidige registreringer.

PET-kommissionen konkluderer bl.a. på den baggrund, at Justitsministeriets notat af 14. september 1968 må ses som et udtryk for den daværende regerings politik på registreringsområdet. Og i forhold til PET har notatet været retningsgivende for tjenestens registreringspraksis.

[PET’s registreringspraksis]

6. Det fremgår videre af PET-kommissionens beretning, at selvom Wamberg-udvalget tilsyneladende ikke blev forelagt Justitsministeriets notat, så godkendte et flertal af udvalgets medlemmer de følgende år de registreringer, der var foretaget på baggrund af den praksis, som PET fulgte. En praksis, der var baseret på PET’s forståelse af Justitsministeriets notat.

[Arne Nielsens ordre af 19. december 1968]

7. Jeg vil nu komme med et par bemærkninger om, hvad PET-kommissionen skriver om Arne Nielsens ordre af 19. december 1968. Det er den ordre, der henvises til i udvalgets spørgsmål 1.

En medarbejder i PET nedskrev den 19. december 1968 et notat om en telefonsamtale samme dag med politiinspektør i PET, Arne Nielsen. Det fremgår af notatet, at Arne Nielsen ved samtalen bekræftede, at medlem-

mer af visse enheder inden for fire navngivne partier skulle registreres. Det drejede sig bl.a. om visse hovedbestyrelser samt alle fire partiers Københavnsledelser. Notatet fremgår i sin fulde ordlyd af PET-kommissionens beretning bind 3, s. 56-57.

Offentliggørelsen af dette notat i 1998 har været medvirkende til hele debatten om, hvorvidt PET overholdt regeringserklæringen.

8. PET-kommissionen konkluderer om Arne Nielsens ordre, at kommissionens analyse sandsynliggør – og nu citerer jeg fra Kommissionens vurdering – ”at der i realiteten har været tale om, at Arne Nielsen præciserede eller rettere bekræftede, at disse personer ansås for omfattet af notatet af 14. september 1968 [altså Justitsministeriets notat]. PET udarbejdede således med udgangspunkt i notatet af 14. september 1968 positivlister over, hvem tjenesten mente at kunne registrere.” Citat slut.

Og det er værd at bemærke, at hverken flertallet eller mindretallet retter kritik mod Arne Nielsens ordre.

PET-kommissionen nævner videre, at Wamberg-udvalget og Justitsministeriet også søgte at opstille såkaldte ”positivlister” over partier og organisationer, der kunne overvåges.

Og det fremgår af PET-kommissionens beretning, at den fulgte fremgangsmåde med at opstille positivlister i hvert fald til dels var foranlediget af, at der i lovgivningen ikke eksisterede en klar skelnen mellem lovlig og ulovlig politisk virksomhed. I realiteten var der tale om en gråzone. Positivlister godkendt af regeringen og Wamberg-udvalget havde derfor høj prioritet i PET.

[PET-kommissionens vurdering af PET's registreringspraksis]

9. PET-kommissionens retlige bemærkninger til regeringserklæringen fremgår, som nævnt, af kapitel 15 i beretningens bind 3.

Kommissionen deler sig her i et flertal og et mindretal, som har divergerende syn på regeringserklæringens betydning og rækkevidde. Men fælles for flertallet og mindretallet er, at ingen af dem kritiserer PET for den registreringspraksis, der blev fulgt.

Således fremgår det af kapitel 15, at flertallet og mindretallet er enige om, at PET i det væsentlige fulgte de retningslinjer, som var fastsat i Justitsministeriets notat af 14. september 1968. Og som nævnt: hverken flertallet eller mindretallet retter her kritik mod Arne Nielsens ordre af 19. december 1968.

10. Dette er baggrunden for, at det i min besvarelse af spørgsmål 1 er anført, at det ville savne grundlag i PET-kommissionens beretning, hvis Folketinget udtalte den kritik, der var lagt op til i første pind i pkt. 2.1. i Udvalget for Forretningsordenens 2. beretningsudkast. Udvalget anførte således følgende i sit udkast:

”Udvalget finder det i den forbindelse kritisabelt

- *at PET med Arne Nielsens hemmelige instruks af december 1968 fortsatte registreringer på grundlag af lovlig politisk virksomhed,”*

Som jeg imidlertid netop har været inde på, udtrykker hverken flertallet eller mindretallet i PET-kommissionen den kritik, som der lægges op til i det citerede.

11. Noget andet er, at Justitsministeriets notat af 14. september 1968 og Arne Nielsens ordre af 19. december 1968 måske skabte grundlaget for en registreringspraksis hos PET, der ikke var i overensstemmelse med en i offentligheden udbredt forståelse af regeringserklæringen.

Med til historien hører således, at Wamberg-udvalget – ifølge PET-kommissionens beretning – flere gange opfordrede skiftende ministre fra både Socialdemokratiet, Venstre og Det Konservative Folkeparti til offent-

ligt at gøre opmærksom på, at PET's registreringspraksis efter udvalgets opfattelse var mere vidtgående end, hvad VKR-regeringen tidligere havde meddelt offentligheden.

Og Kommissionen lægger endvidere til grund, at PET's praksis på registreringsområdet faktisk ikke var i overensstemmelse med en i offentligheden udbredt forståelse af regeringserklæringen.

Hvis man baserer sig på beretningen, kan man sige det på den måde, at man indadtil fulgte en registreringspraksis som vekslende ministre - socialdemokratiske, konservative eller fra Venstre – undlod at fortælle om udadtil.

[Afslutning]

13. Jeg håber, at der hermed er skabt større klarhed over forholdet mellem på den ene side, hvad PET-kommissionen udtaler, og på den anden side det første kritikpunkt, der var nævnt i udvalgets 2. beretningsudkast.

Som sagt indledningsvist bør jeg som justitsminister være overordentlig tilbageholdende med at udtale mig om, hvilke kritikpunkter PET-kommissionens beretning bør give Folketinget anledning til. Men hvis udvalget har yderligere tekniske spørgsmål til min tidligere besvarelse, så besvarer jeg dem naturligvis gerne.

Tak.